

Бел-чырвона-белы

Сяржук Сокалаў-Воюш

Нацыянальных колераў не выбіраюць. Іх дае гісторыя. Якая б улада ні была ў Беларусі, якія б падзеі ні адбываліся на нашых абшарах, асноўнымі колерамі народных вышывак былі й застаюцца спалучэнні *белага й чырвонага*.

Цікава, што й літаратура, незалежна ад палітычнай ці нацыянальнай арыентацыі яе стваральнікаў, поўніцца *бела-чырвонымі* спалучэннямі:

„*Чырвоная* вясна павяла рашучы наступ. *Белая* зіма здае свае пазыцыі“ — Крапіва; „*Ішоў чырвоны* ранак па *свеце* за акном“ — Куляшоў; „*У светлай* залі за *чырвоны* стол“ — Аўрамчык. „*Бела-чырвона-белае* цела і кроў, гэта яно, адвечнае: вера, надзея, любоў“, — сьпявае Андрэй Савельеў-Рымкевіч і працягвае гэтую колеравую лінію: хлеб і віно.

Кляўдыюш Дуж-Душэўскі, які на пачатку ХХ стагодзьдзя прапанаваў *бел-чырвона-белы* сыяг у якасьці дзяржаўнага, меў на тое ўсе падставы. Тады ж Макар Краўцоў напісаў тэкст гімну і ўпершыню ўжыў у ім скарачаную першую частку словазлучэння. „Штандар наш *бел-чырвона-белы*“, а ня *бела-чырвона-белы*, як таго патрабавалі б законы мовы. Гэтак і прыжылося.

Блат

Сяржук Сокалаў-Воюш

Слова *блат* у слоўніках пачатку стагодзьдзя няма. Гэта зусім не азначае, што зьява адсутнічала. Яна была, але тычылася іншых, чымся цяпер, сфэраў жыцця і абазначалася іншым словам: пратэкцыя. Побач з пратэкцыяй існаваў і *блат*, але тычыўся ён справаў цёмных, зладзейскіх і рабунковых, а таму існаваў толькі ў крымінальным жаргоне.

Мова заўсёды чуйна рэагуе на ўзровень жыцця і культуры. Атрымаць начальніцкую пасаду на прадуктовай базе ў савецкі час можна было толькі паводле пратэкцыі, іншую працу на той самай базе — па знаёмстве, а вось дастаць дэфіцытны тавар з базы — вылучна па *блату*.

Блат ува ўмовах адміністрацыйнай сыстэмы быў, так бы мовіць, змазкай сацыяльнага мэханізму. Не на начальніках, не на партыйных босах, а на нефармальных сувязях трымаўся падмурак гэтай зьявы. *Блат* непарыўна зьвязаны са словамі „дастаць“ і „дэфіцыт“. Менавіта па *блату* даставалі лепшыя прадукты, лекі, мэблю, часам кватэры й машыны, а таксама пуцёўкі, модную вопратку і нават кніжкі.

Першакрыніцай слова *блат* маглі быць некалькі моваў. Польскае *блат* абазначае чалавека, які нешта хавае, і польскае ж *блат* у крымінальным жаргоне мае значэньне „хабар“.

У габрэйска-нямецкай *блат* — згодны альбо ўведзены ў таямніцу.

Нямецкае *блат* — папяровыя грошы.

Ад слова *блат* паходзіць і выраз *блатная мова*, а таксама *блатныя песьні* — песьні крымінальнікаў ці *блатных*. У сваю чаргу самі *блатныя* — элэмент, сацыяльна блізкі савецкай люмпэнскай уладзе.

Яшчэ адно значэньне выразу „*блатныя песьні*“ — нецэнзурныя песьні